

Karlstad Kommun
Fastighetskontoret
Hans Wennerholm/5230

BESLUT
1994-08-17

Bildande av naturreservatet Torrakberget i Karlstads kommun

Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Naturreservatet Torrakberget
Kommun:	Karlstad
Socken:	Nyed
Läge:	Vid södra stranden av sjön V. Örten ca 8 km NV Molkoms samhälle.
Kartblad:	Ekonomiska kartan 11D 3f
Gräns:	Innerkanten på den punkt-streckade linjen på bifogad karta, bilaga 1.
Areal:	67,7 ha varav 45,7 med inskränkningar i pågående markanvändning.
Fastigheter:	Del av fastigheterna N. Rådom 1:4, 1:13, 1: 15, 1:36, 1:45, 1:50, 1:63, 1:65, 1:67, 1:73 och Nyeds-Sund 1:2, 1:3 och 1:4, vilka fastigheter har delaktighet i samfälligheten Nyeds-Sund S: 1.
Naturvårdsförvaltare:	Karlstads kommun.

Beskrivning av området

Torrakberget är beläget i norra delen av Karlstads kommun längs södra stranden av sjön Västra Örten. Området kring Örtensjöarna är till skillnad från övriga delar av kommunen kraftigt kuperat med ett flertal branta berg över 200 m.ö.h. Den dramatiska topografin förstärks av de flikiga och djupt nedskurna Örtensjöarna. Orsaken till de branta terrängformerna står att finna i berggrunden som domineras av hyperit. Hyperiten är en hård bergart som bättre stått emot de nedbrytande krafterna. Samtidigt är den rik på kalkmineral, vilket tillsammans med rörligt vatten i de branta sluttningarna ger upphov till en rik flora och fauna.

Medan omgivande berg utgörs av hyperit (Nordbyberget, Torsberget m.fl) består Torrakberget av gnejs, som är en näringsfattig bergart. Toppartiet av det ca 200 meter höga berget ligger ovanför högsta kustlinjen. Denna är tydligt utbildad i terrängen (ca 180 m.ö.h.). Ovanför denna nivå finns växtlig tallskog på relativt finkornig morän. Nedanför finns stora arealer kalspolade hållmarker med magra hållmarkstallskogar (ca 150-180 m.ö.h.). Nedanför höjden ca. 150 m.ö.h. vidtar barrblandskogar, granskogar och blandskogar (gran, asp och björk) på morän och svallsediment samt i branter med rörligt vatten. Även i hållmarkspartiet finns större och mindre svackor med granskog som bryter av hållmarkstallskogen.

Torrakberget är det enda kända större, obrutna naturskogsområdet i Karlstads kommun. Berget är svårtillgängligt genom att det omges av branter och branta sluttningar. I norr gränsar berget till sjön. En skogsbilväg når foten av berget från söder. I de nedre delarna av sluttningarna, utanför reservatet, dominerar hyggen och ungskogar.

Inom reservatet saknas de riktigt gamla trädindividerna. Dessutom är det förhållandevis ont om torrträd. Området har troligen utsatts för plockhuggningar i omgångar. Torrträden kan ha tagits som bränsle under kriget (Jämför namnet Torrakberget). Påverkan är av varierande omfattning på de i reservatet ingående fastigheterna. På vissa fastigheter har försiktig plockhuggning gjorts efter andra världskriget. På andra saknas helt spår av sentida avverkning. Tallskogen är i huvudsak över 200 år. I vissa områden är tallöverståndarna över 300 år (äldsta borrhålen 370 år). Granskogen är ställvis över 200 år. Under överståndargenerationen finns vanligtvis alla trädåldrar representerade. I hela området är det gott om låg

i olika nedbrytningsstadier. Däremot är det ont om torrträd. I de grandominerade områdena finns dock en del torrgran. På de torra talldominerade hållmarksområdena bör brandfrekvensen ha varit relativt hög. Det är dock ont om brandspår i hela området.

Kärlväxtfloran i den dominerande glesa torra tallskogen är mager. Renlavar, ljung och bärris dominerar. Det exponerade toppartiet saknar även förutsättningar för att hysa ovanliga eller hotade kryptogamer och insekter. I de gran- och blandskogsdominerade fuktigare svackorna och sluttningarna finns dock goda förutsättningar för hotade naturskogsarter bland grupperna kryptogamer och insekter. Däremot är kärlväxtfloran även här trivial och domineras av bärris. Av särskilt intresse är norr-nordväst- och östsluttningarna. Här finns förutom partier med gammal granskog även klippskrevor, branter, stora block och grova aspar som sammantaget skapar gynnsamma lokalklimatiska förhållanden och utgör lämpliga substrat för hotade arter. Vid en översiktlig inventering påträffades bl.a.: lunglav, skuggblåslav, violettgrå tagellav, tickan *Oligoporus placentus*, tunn trevarlav, skinnlav, vit vedfingersvamp, brokig tagellav och liten spiklav. Av dessa arter är vissa upptagna på Naturvårdsverkets lista över nationellt hotade arter (hotkategori 14): brokig tagellav (4), liten spiklav (3), violettgrå tagellav (3), *Oligoporus p.* (2) och vit vedfingersvamp (4). Övriga arter är hotade i ett lokalt perspektiv. Vid en mer noggrann inventering skulle säker fler ovanliga och hotade arter påträffas.

När det gäller djurlivet är det högre djurlivet art- och individfattigt. Det lägre djurlivet är inte undersökt. Några arter är dock av särskilt intresse. I området kring Örtensjöarna och dess förlängning ner mot Lusten i Forshaga kommun förekommer 1-3 par vitryggig hackspett, en art som är akut hotad (1). Bestånden av gammal asp i Torrakbergets nordsluttning har betydelse för vitryggen, åtminstone för näringssök. Hackmärken har påträffats. I Örtensområdet finns en fast lodjursstam. Torrakberget är en viktig del av stammens hemområde. För naturskogsgynnade arter som tjäder, hackspettar, ugglor och vissa rovfåglar finns goda förutsättningar.

Från toppen av berget har man en vidsträckt utsikt över Västra Örten och omgivande bergslandskap. Berget nås via skogsbilväg från söder. Inga större stigar eller körvägar finns inom reservatet, som är svårtillgängligt på grund av blockrika, branta sluttningar.

Avgränsningsmässigt ligger reservatet inom riksintresse för naturvård (N35 Örtensjöarna). Riksintresset avser dock hyperitlandskapet med rik flora och fauna och inte naturskogsområdet på Torrakberget.

Utifrån ett landskapsekologiskt betraktelsesätt med skogsekosystem som utgångspunkt utgör dock Torrakberget ett viktigt kärnområde i området. Genom att säkerställa vissa kärnområden och i övrigt bedriva ett anpassat skogsbruk utifrån en övergripande planering kan den biologiska mångfalden i området bevaras. Av de kärnområden som som utpekats i ett tidigare skede har Torrakberget och delar av Nordbyberget säkerställts med stöd av naturvårdslagen. Delar av Kullberget, Tjärnberget och Torsberget är interna reservat inom STORA skog. STORA bedriver även skogsbruk på sin del av området utifrån en landskapsekologisk planering. Förutom ett fortsatt säkerställande av övriga kärnområden krävs ett utökat samarbete mellan STORA, Karlstads kommun, Skogsvårdsstyrelsen, Länsstyrelsen och markägarna vad gäller anpassningar av skogsbruket i övriga delar.

Torrakberget är utpekad som område av lokalt intresse i länsstyrelsens översiktliga naturinventering av Karlstads kommun 1987.

Ärendets beredning

Karlstads kommun redovisade i översiktsplanen 1990 ett tiotal värdefulla naturområden som bör säkerställas för framtiden, däribland Torrakberget.

Under 1989 inkom avverkningsanmälan för del av fastigheterna N. Rådom 1: 15 och 1: 65. Efter förhandlingar med markägaren kunde nyttjanderättsavtal tecknas under 1991. Genom beslut av länsstyrelsen den 17 juli 1991 delegerades bl.a. möjligheterna att bilda naturreservat till Karlstads kommun (fastighetsnämnden).

Förhandlingar och avtalstecknande med övriga privata markägare skedde under 1992-1993 och med STORA 1994. Med samtliga markägare har nyttjanderättsavtal tecknats som innebär att markägaren mot intrångsersättning medger att området blir naturreservat och accepterar att området skall lämnas orört. Finansieringen av reservatet har skett inom ramen för naturvårdsanslaget i kommunens budget. I föreliggande förslag till beslut finns en yttre och en inre avgränsning. Den yttre gränsen är gränsen för naturreservatet. Den inre gränsen är gränsen för det område inom vilket avtal tecknats och intrångsersättning utbetalts. I området mellan yttre och inre avgränsningen finns inga inskränkningar i pågående markanvändning. Syftet med den yttre avgränsningen är att:

* Till skapa en bättre reservatsfigur. Den inre gränsen är mycket krokig och svår att markera på kartor och i fält.

* Genom samrådsplikt i den yttre zonen få till stånd en dialog i samband med skogsbruksåtgärder, dels för att undvika att skogsbruksåtgärder av misstag sker i det inre området, dels för att i samförstånd diskutera hänsynstagande till naturvärdena. Om hänsynen går utöver gränsen för avsevärt försvårande av pågående markanvändning skall kommunen ersätta markägaren för intrånget.

* I en skyddszon kring det inre området förhindra exploatering i form av bebyggelse, bergtäkter, vägar etc, dvs åtgärder som inte ryms inom ramen för pågående markanvändning (skogsbruk).

Samråd har skett med länsstyrelsen och skogsvårdsstyrelsen.

Fastighetsnämnden har den 16 februari 1994, inför remissförfarandet, godkänt ett förslag till reservatsbeslut som till alla delar överensstämmer med detta beslut. Förslaget har den 26 maj delgivits sakägarna (rek + mb) och samtidigt gått för yttrande till länsstyrelsen, skogsvårdsstyrelsen och olika kommunala förvaltningar. Inga erinringar har inkommit från sakägarna. Remissinstanserna i övrigt har inte haft några erinringar utan tillstyrkt förslaget.

Områdets betydelse och behov av skydd och vård samt anordningar för friluftslivet

Områdets är främst av botaniskt intresse genom förekomst av kommunens största kända sammanhängande naturskogsområde. Flera hotade arter beroende av naturskogsförhållanden förekommer. Området torde som naturskog ha få motsvarigheter i södra delen av Värmland. Det zoologiska intresset är i stor utsträckning kopplat till naturskogsförhållande med förekomst av hotade och ovanliga arter.

Det geovetenskapliga intresset utgörs främst av den välutbildade högsta kustlinjen (HK). Av särskilt intresse är den tydliga påverkan havet haft på jordtäckets tjocklek och därigenom vegetationens utformning. Området är mycket dramatiskt och naturskönt med vacker utsikt från toppen över omgivande bergs- och sjölandskap. Områdets värde för friluftslivet är dock begränsat genom det avlägsna läget och de besvärliga terrängförhållandena. Naturskogsförhållandena kan endast bevaras genom att området lämnas orört. Detta kan enbart uppnås genom reservatsförordnande. I det inre området skall inga som helst åtgärder vidtas. I det yttre området skall endast pågående markanvändning (skogsbruk) tillåtas. Skogsbruket i den yttre delen skall anpassas till naturvårdsintressena inom ramen för gällande skogsvårdslagstiftning.

För friluftslivet markeras en enkel stig genom området.

Kommunens beslut

Det beskrivna området som avgränsas med innerkanten av punktstreckad linje på bifogad karta (bilaga 1) bör av skäl som ovan nämnts särskilt skyddas och vårdas på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur.

Karlstads kommun förklarar därför med stöd av 7 § naturvårdslagen (1964:822, omtryckt 1982:1097) området som naturreservat.

Naturreservatets namn skall vara naturreservatet Torrakberget.

Ändamålet med reservatet

Ändamålet med reservatet skall vara att:

Bevara ett större sammanhängande naturskogsområde, med förekomst ett flertal hotade naturskogsarter, som är unikt för Karlstads kommun och har få motsvarigheter i södra delen av Värmland.

Ändamålet skall tryggas genom att:

* Reservatet lämnas opåverkat av arbetsföretag med undantag av skogsbruksåtgärder i den yttre zonen.

* Vegetationen i den inre delen får utvecklas fritt och att skogsbruket i den yttre delen sker med hänsyn till naturvårdens intressen.

Reservatsföreskrifter

För området skall gälla de föreskrifter enligt 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 § naturvårdsförordningen vilka anges nedan.

A. Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen om inskränkningar i rätten att förfoga över fastigheter inom reservatet

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att:

1. uppföra byggnad eller anläggning
2. anlägga väg
3. uppföra radiomast, antenn, anlägga luft eller markledning
4. anordna upplag
5. bedriva täkt
6. schakta, tippa, fylla ut
7. utföra markavvattningsåtgärd
8. utföra skogsgödsling eller skogskalkning

Inom inre delen av reservatet är det vidare förbjudet att:

9. vidta någon form av skogsbruksåtgärd
10. jaga skogsfågel (tjäder, orre, järpe)
11. utan tillstånd från kommunen framföra motordrivet fordon

Inom yttre delen av reservatet är det slutligen förbjudet att:

12. vidta någon form av skogsbruksåtgärd utan föregående samråd med Karlstads kommun, Fastighetskontoret.

B. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen om skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet, nämligen

1. utmärkning av reservatsgränsen
2. anläggande av enkel stig genom området
3. uppsättning av informationstavla och sittgrupp.

C. Föreskrifter enligt 10 naturvårdslagen om vad allmänheten har att iakttaga inom reservatet

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

1. bryta grenar, fälla eller på annat sätt skada levande och döda träd och buskar
2. gräva upp eller plocka växter. Förbudet gäller såväl kärlväxter som kryptogamer.
3. göra upp eld
4. framföra motordrivet fordon
5. klättra i boträd eller på annat sätt medvetet störa djurlivet

Föreskrifterna under C gäller även markägare och innehavare av särskild rätt utom p 4, se under A, p 11.

D. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdsförordningen rörande naturvårdsförvaltningen av reservatet m.m.

Karlstads kommun fastställer nedanstående skötsel- och dispositionsplan.

Skötsel- och dispositionsplan

En allmän beskrivning av området finns avsnittet "Beskrivning av området".

Följande skall gälla:

1. Det inre området skall bevaras orört. Inga skötselåtgärder eller andra åtgärder skall vidtas med undantag av vad som framgår av p 2 och 3 nedan. I händelse av naturligt uppkommen brand skall sådan ej släckas i det inre området. Om risk finns för spridning från inre området till kringliggande mark skall dock sådan spridning förhindras genom släckning i områdets kanter. Beslut fattas av ansvarigt brandbefäl.
2. Reservatet skall utmärkas enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och enligt naturvårdsverkets anvisningar.
3. En enkel gångstig skall utmärkas genom reservatet. Eventuellt kommer även en sittgrupp på toppen av berget samt en informationstavla att uppföras. Parkering och informationstavla kommer annars att placeras utanför reservatet efter avtal med markägare.
4. Naturvårdsförvaltare skall vara Karlstads kommun.

5. Förvaltaren skall utföra och bekosta åtgärder enligt p 2 och 3 ovan samt utöva tillsyn och tills att gällande reservatsbestämmelser efterlevs.

Besvär

Detta beslut kan överklagas hos länsstyrelsen, se bilaga 2.

Beslut i detta ärende har fattats av Fastighetsnämnden i Karlstads kommun. I handläggningen av ärendet har deltagit fastighetsdirektör Rolf van Dalen, avdelningschef Lars Berglöf och naturvårdssekreterare Hans Wennerholm, handläggare.

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Besvärshänvisning

Kopia till:

Statens naturvårdsverk

Boverket

Länsstyrelsen i Värmlands län 5 ex.

Skogsvårdsstyrelsen i Värmlands län

Samtliga markägare

Fastighetsbildningsmyndigheten

Lantmäteriet

Svenska naturskyddsföreningen

Karlstads kommun:

kommunstyrelsen

fritidsförvaltningen

miljö- och hälsoskyddskontoret

stadsbyggnadskontoret

tekniska verken

stadsingenjörskontoret

naturvårdsrådet

NWT

VF

Radio Värmland

TV